

Med družinskimi priimki so tu tako že znani priimki, zmeraj več in več pa je tudi novih. Vzrok, da je priimkov zelo veliko, je dejstvo, da so se vpisovalci dosledno držali pravila in pisali dekliški priimek matere; to so v mariborskih krstnih knjigah uvedli sredi leta 1725. Med znanimi osebami ali plemeniteži, ki so bili botri, lahko omenimo člane družine lastnikov mariborskega gradu in zemljiškega gospostva, grofov Brandis. Ti so se s to častjo usmilili nekaterih tu živelih odličnih posameznikov. 12. decembra 1742 je npr. Henrik, grof Brandis sam – brez zastopnika – botroval prvorojencu tukajšnjega doktorja obojega prava Janeza Menharta; to se ob rojstvu njegove hčerke februarja 1744 seveda ni ponovilo – tedaj je v vlogi botra "zadoščal" Jakob W(B)recl, duhovnik in slovenski župnijski pridigar.

Andrej Hozjan

Jože Mlinarič, Gradivo za zgodovino Maribora, XXXII. zv., Mariborska župnija sv. Janeza Krstnika, Krstna knjiga 1745–1757, Pokrajinski arhiv Maribor, Maribor 2007, 272 strani

Tudi ta zvezek mariborskih krstnih matic Jožeta Mlinariča je zanimiv že po svojem obsegu, saj ima kar 272 tipkanih strani. Nanje je urednik spravil 308 strani originala, to pa seveda lahko pomeni le, da se je število vpisov na stran originala v tej dobi v primerjavi s številom v prejšnjem zvezku močno povečalo. Opisni podatki in drugi vsebinski elementi so sprva v glavnem enaki kot v prejšnjem zvezku. Po sredi stoletja pa sta se začeli pojavljati vse opaznejši tukajšnji novosti. Prva so oznake krajevnega izvora staršev – te so se – sprva bolj sramežljivo – začele pojavljati sredi šestega desetletja 18. st., in sicer za kraje zunaj mesta. Druga novost so vse pogostejše poklicne/socialne oznake očetov. Po številu sta močno v ospredju oznaki *vinicola* in *vinitor*, seveda v genitivu. Pojavljale so se že tudi poklicne izpeljanke kot npr. *ludimoderator(-is)*, str. 224). Za botre so prav tako v tem času začeli ob dotedanjem edinem standardnem izrazu "*patrini*" uporabljati soroden izraz *levantibus*. Kmalu je ta tudi prevladala.

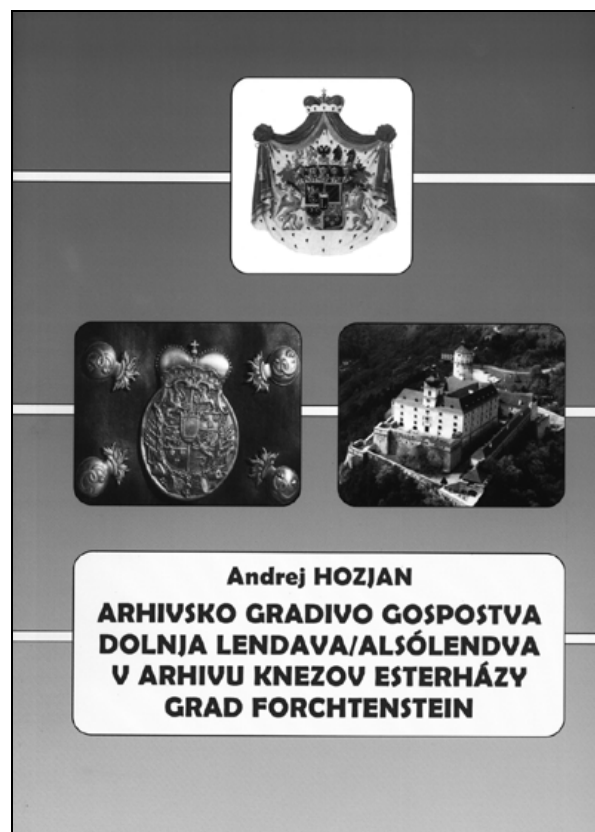
Za natančnejše analize zvezka si bo potrebno vzeti kar lep čas. Od pomembnejših oziroma zanimivejših krstih ne moremo mimo oznake praznika v krogu grofovskih družin. Proti koncu julija 1755 sta prav tu, v Mariboru, namreč neimenovani(!) grof Portia in njegova soproga Helena, roj. Laurin, dobila in krstila očitno prvorojenca; njegov boter je bil grof Friderik Lanthieri osebno – torej brez zastopnika – s soprogo, sicer znova (!) neimenovano roj. Baronico Fernieur.

Andrej Hozjan

Andrej Hozjan, Inventar arhivskega gradiva zemljiškega gospostva Dolnja Lendava/Alsólendava v arhivu knezov Esterházy, grad Forchtenstein, Pokrajinski arhiv Maribor, Inventarji 13, Maribor 2006, 124 strani

Ena izmed temeljnih nalog arhivov je popis gradiva. Seveda tu ni mišljen samo popis gradiva, ki ga določena tovrstna institucija hrani, pač pa tudi popisovanje tistega, ki je drugje in je vezano na območje, ki ga določen arhiv pokriva. Pokrajinski arhiv Maribor (PAM) poleg severovzhodne Štajerske in dela Koroške pokriva še Prekmurje. Arhivskega gradiva za zgodovino Prekmurja je danes, žal, v različnih slovenskih arhivih, knjižnicah, muzejih in v osebnih zbirkah malo. Zaradi že znanih zgodovinskih okoliščin ga je večina shranjenega v deželnih, državnih, cerkvenih ali osebnih arhivih po Avstriji ter Madžarski in še kje.

Še dobro desetletje nazaj je bilo redkokateremu arhivarju in zgodovinarju, kaj šele komu drugemu, znano, kakšno bogastvo za nekoliko starejšo prekmursko zgodovino se skriva v zasebnem arhivu knezov Esterházy na gradu Forchtenstein na Gradiščanskem. Še dobro, da je nekaj o tem slišal zgodovinar dr. Andrej Hozjan na svojih prvih obiskih Gradiščanskega deželnega arhiva v Eisenstadtu. Ker mu kot arhivarju in raziskovalcu starejše prekmurske zgodovine to seveda ni dalo miru, je v prvi polovici

leta 2001 sprožil postopek za pridobitev dovoljenja za evidentiranje omenjenega gradiva. Pet let pozneje so v tiskarni Saje že tiskali 100 izvodov inventarja gradiva, ki ga je založil PAM.

Dejstvo je, da za popise različnih vrst gradiva še ni bila "uzakonjena" popolna metodologija popisovanj, če ta sploh obstaja, oziroma ni povsem jasno določeno, kaj vse naj bi popis določenega arhivskega inventarja vseboval. Pa tu ni mišljen samo način evidentiranja gradiva, pač pa tudi krajše spremne študije, ki bi popis dodatno obogatile. Seveda pri inventarjih nima smisla govoriti le o enem kriteriju za sestavo, saj je gradivo tako raznovrstno, da tega ne dopušča. Kakorkoli, Andrej Hozjan se je sestave inventarja arhivskega gradiva za gospostvo Dolnja Lendava lotil tako, da ga je razdelil na tri različne sklope oz. poglavja. Če odštejemo njegov predgovor, ki je zaradi ciljnih bralcev napisan v slovenskem, nemškem in madžarskem jeziku, sta v uvodni strokovni študiji predstavljena knežja družina Esterhazy in gospostvo Dolnja Lendava v dobi, ko so bili Esterhazyji lastniki, nekaj pa je povedanega tudi o zgodovini arhiva v gradu Forchtenstein, zlasti upošteva gradivo, ki zadeva dolnjelendavsko gospostvo. V drugem poglavju, ki je tehnične vsebine, so analitično opisane vrste in vsebina gradiva. To je nekaj pripomoček za lažje in natančnejše razumevanje naslednjega, najobširnejšega poglavja, torej dejanskega popisa arhivskega gradiva.

Avtor je popisano gradivo razvrstil v dve osnovni skupini, in sicer protokolirano in neprotokolirano, skupini pa se potem delita še na različne podskupine. Protokoliranega gradiva je precej manj, v večini pa se nanaša na 19. in začetek 20. stoletja. Med tem so na omenjenem gradu shranjeni uradni gosposki protokoli in personalije oz. popisi zaposlenih v upravi in delu gospostva, inventarji gosposkih poslopj ter grajske kapele, urbarialni dokumenti in različna blagajniška poročila, zemljiške knjige in zemljiškoknjižni izpisi ter karte območja dolnjelendavskega gospostva, posamičnih krajev in gozdnih gospodarstev. Od starejšega gradiva, torej tistega, ki zadeva 18. stoletje, je treba poleg personalij omeniti še rokopisno knjigo različnih privilegijev gospostev Dolnja Lendava in Nempti ter inventar premičnin dolnjelendavskega gradu, ki je bil spisani ob menjavi upravitelja leta 1792.

Neprotokolirano gradivo sestavljajo različni urbarialni in drugi spisi, sodne zadeve in obračuni. Zadevajo obdobje od 18. stoletja dalje. Urbarialni spisi se nanašajo na cinitve gospostva, posesti, stanovanjskih in gospodarskih objektov, mostov itd. Nekaj gradiva v zvezi s sodnimi zadevami je zaradi neprimerne hranjenosti oziroma vlage v delno ali zelo slabem stanju. Tisto bolj ohranjeno so protokoli gosposkega sodišča, protokoli sodb, kazenske zadeve, spiski zapornikov v ječi dolnjelendavskega gradu, podelitve svoboščin, potrditve plemenitenja, zade-

ve v zvezi s francoskimi vojnami, zadeve tržanov, razmejitvene zadeve, urbarialni spori ter različne odredbe in izvršilni akti, oblastni dekreti, županijske sodb in podobno. Najvidnejše mesto v gradivu imajo vsekakor letni obračuni. Ti so skoraj v celoti ohranjeni – razen za manjše število let od srede 18. stoletja pa do konca prve svetovne vojne. Vsak letni obračun je povezan v sveženj, ki obsega od 130 do 400 in še več listov in lističev različnega formata, vezane in nevezane zvezke, popisne pole in drugo. So, v grobem rečeno, dveh vrst. Skupino obračunov za celotno gospostvo Dolnja Lendava sestavljajo letni obračuni računskega urada omenjenega gospostva, skupni enotni obračuni za gospostvi Dolnja Lendava in Nempti, obračunski zaostanki, četrletni izvlečki dolnjelendavskega računskega urada in distriktna blagajna, oskrbniški obračuni, gradbena blagajna, skupni obračuni naravnih dajatev in materialnih dajatev, obračuni gozdarske uprave, predlogi za lesne takse, četrletni in letni obračuni kašnega urada ter letni obračuni gosposke kleti in kuhinje. Drugo skupino obračunov predstavljajo obračuni posamičnih uradov in več uradov skupaj. Tu gre za letne, nekaj malega tudi četrletne, obračune – tudi ovčarskih – uradov Dolnja Lendava, Kerka Szent Miklós, Žitkovci, Réedics in Ujfalú.

V sklop *Miscellanea* oz. razno je avtor uvrstil protokole delovne obveze podložnikov 1770–1804, dolgove, popise vinogradov, zapisnike gozdov, potrdila o nakupih žita in vina in še marsikaj.

Že ničkolikokrat omenjeni inventar je potrebno gledati iz dveh zornih kotov. Kot popis gradiva ter kot vzorec oz. primer, kakšen bi bil lahko ali moral biti inventar gradiva določene gosposke posesti. V obeh pogledih je njegov avtor zadel v polno. Popis gradiva vsebuje vse tiste elemente, ki so nujni, torej je le-to razvrščeno v sicer poljubne kategorije, popisano na ravni posameznega dokumenta, marsikje pa sta navedena še število strani in ohranjenost. Mogoče ne bi bilo slabo, če bi avtor popis dokumentov podal še v slovenskem jeziku, saj bi s tem bistveno pripomogel k obogatitvi ter mogoče še modernizaciji dosedanje arhivske terminologije, ki zadeva gosposko arhivsko gradivo. Kar zadeva inventar kot celoto – poleg popisa še daljši znanstveni ali strokovni uvod s predstavitevjo kratke zgodovine gospostva in lastnika oz. plemiške družine ter opis načina popisa in vrst gradiva – vsebuje ta več dodatnih podatkov kot večina drugih in je lahko potemtakem vzorec oz. izhodiščna točka za prihodnje delo te vrste.

Dejan Zadravec